

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monvmenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Paderbornae, 1669

Eresbvirgvm Ad Dimolam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11425

lancearum armatorum militarium, absque popularibus armatis subditis suis equitibus peditibusque pervenit. Demum verò, multis tractatibus per amicos utriusque partis habitis, sexta die mensis Septembris, illarum guerrarum tempestas per viam compositionis amicabilis ad pacis tranquillitatem est redacta.

ERESBURGVM AD DIMOLAM.

I. ERESBURGVM. Celeberrimus in Francica & Saxonica historia locus, quem Leo III. Pontifex in diplom. dato in *Eresburg*. Astronom. de rebus à Carol. M. gestis apud Reuberum. Annales Francici, & vita Carol. M. à Pithæo edita. Ægil in vita S. Sturmionis. Urspergensis. Poëta anonym. Cranzius. Aimonius. *Eresburg*. *Eresburgum*. *Heresburg*. *Eresberg*. *Heresberg*. alij *Mersburg*. *Mersberg*. *Marsburg*. *Montem Martis*. nominant, & docto commentario Meibomius in *Irminfula Saxonica* illustravit. Etymon nominis quoad posteriorem partem clarum & obvium, prioris obscurum & dubium. Gobelinus Persona natum vult à religione, quod illuc è tota gente Saxonica quotidie sacrificandi, oracula petendi, votique solvendi causa multi confluerent, ut idem sit *ERESBERG*, quod mons venerationis. Idem tamen aliam adfert notionem, ac dictum putat ab Hera, quæ Græcis *Ἥρα*, Latine Juno, priscis Saxonibus culta. Scribit de Germanis Tacit. de morib. German. *in commune Herthum, id est terram matrem, colunt*. Hinc credi potest Heram eandem esse cum Hertho, & nomen dedisse. Meibom. de *Irminful*. c. v. & in notis.

H 2

2. AD

2. AD DIMOLAM. Nulla aut levis dubitandi causa, utrum *Eresburgum* sit in veteri Saxonia, an ad Salam Thuringiæ fluvium, ubi Episcopalis civitas Mersburgum; de hoc enim minime intelligi possunt, quæ in historia Francica de *Eresburgo* memorantur. An. 772. *Carolus Saxoniam bello aggressus Eresburgum castrum cepit.* Annal. Franc. Vita Carol. M. apud Pithæum. Astronom. Vrspergen. Regin. *quod iterum Saxones per mala ingenia & iniqua placita capientes Francos expulerunt, & castrum destruxerunt.* Vit. Carol. M. apud Pithæum pag. 23. An. 775. *Carolus Saxonum perfidiam ultus Eresburgum readificat.* Annal. Franc. editi à Pithæo. Astronomus. Vita Carol. M. Regin. An. 776. *Cui (Carolo) vix Alpes transgresso occurrerunt, qui nunciarunt Eresburgum arcem à Saxonibus expugnatam, & presidium Francicum, quod in eo posuerat, expulsam.* Astronom. apud Reuber. Annales Francici incerti auth. apud Pithæum. *Tunc Rex cum Francis restauravit Heresburgk castrum.* Regin. ad An. 776. Astronom. l. c. Ann. 780. *Transiensque per arcem Eresburgum ad fontem Lippia venit.* Astronom. apud Reuber. *Carolus Saxoniam ingressus ad Heresburgk venit, & inde ad locum ubi Lippa consurgit.* Regino in Chron. Anno 784. *Cumque eum ulterius progredi tam hyemalis temporis asperitas, quam aquarum inundatio prohiberet, Eresburgum arcem in hyberna concessit.* Astron. apud Reub. Ann. 785. *Rex Carolus in Heresburg super hyemem residebat, & Saxones in pace conquiescunt.* Fragment. Annal. Francic. pag. 88.

Nusquam deinde Leonem Papam ad Salam Thuringicum penetrasse scribitur, qui tamen, ut suo loco ostendetur, Paderbornam ad Carolum venit, atque Ecclesiam *Eresburgi* consecravit. In hac Ecclesia, teste Widekindo & Gobelino

belino, cæsus Danemarum, cum quo Otto M. non in Thuringia, sed Westphalia bellum gessit. Fuit igitur *Eresburgum* in Saxonia veteri seu Westphalia, non tamen ad ripam *Visurgis*, ut Ado Viennensis autumat, neque ad fontem vel fluvium *Lippia*, ut Ernestus Brotufius hist. Anhal. l. i. c. 14. Marcus Wagner. in Vita Carol. M. & Ioannes Lampadius in mellificio hist. opinantur: nec etiam ad *Ruram* fluvium, ut Letznerus in hist. Caroli. M. c. 21. adfirmat: nec ad arcem *Driburgum* diocesis Paderborn. ut vult Tilemannus Frisius in speculo de monetis l. 3. c. 1. & 8. Sed ad *Dimolam*, qui magnam diocesis Paderborn. partem emensus haud procul *Heristallo Saxonico* in *Visurgim* effunditur; ubi etiam num superest Præpositura à Ludovico Pio Monasterio Corbejensi donata. Dominus Ludovicus Imperator Augustus Caroli M. filius tradidit Monasterio (Corbejensi) locum *Huxeri* cum omnibus suis: *Eresburg* & *Meppiam* Abbatias, & cætera prædia in Aquilone. *Iuditha* Imperatrix hæc à viro suo obtinuit. Chronic. Corbejense editum à Meibomio. Henricus de Hervordia citatus ab eod. ex Ordinario Corbejensi. Diutissime præterea vetus nomen *Eresberg* & *Heresberg* conservatum, uti ex literis *Wiboldi* Abbatis Corbejensis An. 1152. & Conf. ac populi oppidi hujus An. 1229. datis apparet.

Nos Consules & universitas Montis qui dicitur *Heresberg* universis præsentem paginam inspecturis præsentium tenore significandum duximus. quod cum nos à villa *Horehusen* ad montem qui dicitur *Heresberg* Paderbornensis Diocesis nostra domicilia transtulissimus. ac montem munientes eundem ab obedientia Ecclesie Paderbornensis. qua eidem in spiritualibus eramus subiecti. inobedienter recessissimus. tandem cum eadem Ecclesia convenientes. inter ipsam & nostram Universitatem talis

H3

ordi-

ordinatio intervenit. quod nos errorem nostrum recognoscentes.
 & ad obedientiam matris nostrae Ecclesiae videlicet Paderburnensis
 redeuntes. debitum in spiritualibus ad ipsam habebimus respectum.
 & Clericum quem Episcopus Paderburnensis. apud nos Ecclesiae
 constructae sive construendae. & à nostra Universitate dotandae.
 praefecerit. quemque Archidiaconus loci. dono altaris investive-
 rit. tamquam nostrum plebanum modo ad praesens recipiemus re-
 verenter. remanente nihilominus apud nos post mortem ejusdem
 plebani. alium nobis eligendi plebanum libertate. dummodo ele-
 ctus à nobis Archidiacono. ad recipiendum donum altaris & curam
 animarum presentetur ipsamque Ecclesiam nostram Dominus Epi-
 scopus parochialem faciendo. & sepulturam ibidem indulgendo.
 tempore oportuno consecrabit. Praeterea Archidiaconum de Capitu-
 lo majoris Ecclesiae Paderburnensis. qui synodo Horehusen praeside-
 re consuevit. in monte & praefata Ecclesia synodo praesidentem tam-
 quam nostrum Archidiaconum cum omni jure quod ipse Archidia-
 conus antequam nos ad montem transferremus in Capella S. Dyoni-
 sij Horehusen habuit. & adhuc circa universam plebem ejusdem
 Archidiaconatus habere dinoscitur. admisimus. duobus tamen ar-
 ticulis non de jure sed de benignitate & gratia Archidiaconi & Ec-
 clesiae. exceptis. quod nec denarios vel obulos synodales persolve-
 mus. & quod homines inter nos servilis conditionis. à scabinis
 accusati. non inferro candenti. sicut alias consuetum est. sed ma-
 nu duodecima suam expurgationem praestabunt. Ne autem haec pra-
 scripta ordinatio. tam ab Ecclesia Paderburnensi. quam à nostra
 Universitate valeat in posterum revocari. vel aliquid in ipsa immu-
 tari. presentem cartam sigilli nostrae Universitatis appensione. ac
 testium annotatione roboratam. quam cartam etiam sub eodem te-
 nore. Domini Episcopi & Capituli sigillorum impressione muni-
 tam. ab ipsa Ecclesia accepimus. ad exhibendum pro & contra nos
 sine necesse

si neesse fuerit. Ecclesia dedimus eidem. Acta sunt hæc Anno Dominice incarnationis M. CC. XXIX. VII. Kal. Septembris. Testes hujus rei sunt. Herman de Vesperthe. Iohan de Eleren. Tetmar de Durslo. Iohan de santo Magno. Iohan de VWesthem. plebani. Milites vero. Andreas de Durslo. Olricus de VWesthem. Alradus. Henric de Brocbike. Stephanus. fratres de Dalhem. Tideric de Eten. Bodo. Henric & Iohan de Schnevethe. Consules vero Volland. Alrat. Herman. Conrat. Monetarij. Tideric de Gesmaria. Tideric de Velreberch. Ludolff de Capella. Henric VWestual. Henric de Dune. Regenhart de Hoburgehusen. Regenhart de Hattepe. Iohan de Fabrica. & tota Vniuersitas montis ejusdem.

Ab hoc verò tempore nomen prius obsoleuit: nam literis Anno 1247. conscriptis Mons Martis & deinceps appellatur. Hermannus Dei gratia Abbas. Strigerus Præpositus. Albertus Prior. totusque conventus Corbegensis Ecclesie nec non Themo Præpositus Montis Martis & fratres sui ejusdem montis. Vniuersis Christi fidelibus hanc paginam inspecturis salutem in Domino. Super dissensione mota inter Dominum Simonem electum & Capitulum Paderburnense ex parte una. & nos ex parte altera super Parochia. Archidiaconatu. & jurisdictione Diocesiana ordinaria Montis Martis. quam Dominus Paderburnensis & Ecclesia sua petebat ratione juris communis. Et nos privilegij & prescriptione

scriptione defendebamus. Magistro Ottone Decano Bremensi. Magistro Thetmaro Canonico Monasteriensi. Heinricho Decano & Hermanno Scholastico novæ Ecclesiæ mediantibus talis compositio intervenit. quod tenore presentium publice & solemniter confitemur. quod venerabili Domino Symoni Electo & Capitulo Paderburnensi ordinariam jurisdictionem & jura spiritualia Diocesano & suæ Ecclesiæ de jure communi debita in Monte Martis secundum formam recognoscimus infra scriptam. Consentientes & eligentes quod Volradus Canonicus Paderburnensis Archidiaconus in Horhusen & sui successores qui pro tempore fuerint habitatoribus montis ejusdem sive in monte in Capella beati Nycholai. sive in Horrehusen in Ecclesia B. Dionisij prout ipsis placuerit synodo præsideant. Et quia Præpositus & fratres prædicti montis ad Abbatem tantum & Conventum Corbegensem in spiritualibus & temporalibus respectum habere debent ipsi tam ab Episcoporum quam Archidiaconorum Paderbornensium juribus sunt exempti. Consensum est etiam inter Paderbornensem & Corbegensem Ecclesias quod illi tantum sunt excepti à frequentatione synodi & à juribus synodalibus qui infra ambitum claustrum cum Præposito & fratribus habitant & in emunitate existentes eorum servitiis sunt specialiter deputati. Præterea Præpositus ejusdem loci nomine Abbatis & Conventus Corbegensis denarios synodales. tantum de habitatoribus montis colliget annuatim. Archidiacono contra eosdem habitatores si necesse fuerit in hoc per censuram ecclesiasticam adjuvante de quibus synodalibus denariis Præpositus idem sex solidos graves Archidiacono statim dum collecti fuerint annis singulis sine qualibet difficultate persolvet. Themo etiam nunc Præpositus qui Parochia præest in eodem monte à Domino Volrado Archidiacono curam animarum & donum altaris recepit & obedientiam Archidiacono debitam repromisit. & deinceps Præpositi Montis Martis vel alij qui ab Abbatibus Corbegensibus

Corbegensi Archidiacono in Horhusen Canonico Paderburnensi fuerint presentati ad eandem parochiam donum altaris & curam animarum perpetuo recipient in futurum & Praepositi vel alij qui parochiam eandem habuerint ratione ejusdem parochiae in Ecclesia Paderburnensi Episcopales synodos frequentabunt. Quod autem ea quae praescripta sunt Ecclesiae Paderburnensi perpetuo servabimus Nos & Ecclesiam Corbegensem Paderburnensi Ecclesiae sub pœna quingentarum marcarum hijs literis obligamus. Acta & completa sunt hæc in Ecclesia Corbegensi Anno Domini M. CC. XLVII. in crastino natiuitatis B. Mariae Virginis.

3. HOSPES ERESBURGI PRÆRVPTAM
CONSPICIS VRBEM. *ERESBURGVM* præ-
cello latèque conspicuo monti impositum Widekindus &
Ditmarus urbem, civitatem auctor vitæ Caroli M. Annales
Franc. vita Caroli M. apud Pith. Astronim. apud Reub. &
complures alij castrum. Ægil. in vita S. Sturmionis castel-
lum, alij arcem appellarunt. Castri aut nulla aut exigua ve-
stigia supersunt; urbs paulò ante An. 1247. instaurata vide-
tur, domicilijs ex villa *Horhusen* in montem *Heresberg* trans-
latis, montèque munito, ut ex diplom. cit. liquet. Complectè-
batur, ut Meibom. scribit, 500. domicilia non inelegantia, ci-
vèsque ob commercia opulentos, sed numerum ædium
I fortu-

fortunásque civium multum imminuit proximum bellum, quo An. 1646. 25. maij oppidum à Suecis expugnatum, direptum, & munitionibus nudatum.

4. ANTIQVA CELEBREM RELIGIONE LOCVM. Erat namque *Eresburgi* fanum nobile, sive, ut *Meibom.* scribit, *religione augustum, magnitudine ingens, structura operosum, splendore magnificum, divitijs inlytum*, atque in hoc delubro vastissimum Idolum totius Saxonix, numen gentis tutelare & commune. *Solebant antiqui Saxones, & cum primis militares homines certis iisdemque solemnibus & festis diebus armis induti, atque etiam cataphracti, gladiisque accincti, dextra vero cestus ferreos vibrantes, alternis circa Idolum patrium obequitare, interdum in genua procumbere, opemque presentem & in bello secundam fortunam efflagitare. Huc quoque frequens populus ibat & vota reddebat. Multa ibi opulenta regum populorumque visebantur munera, ingens auri argentique ostendebatur copia.* Avent. l. 4. annal. Bojcorum.

5. MARTIS IBI QVONDAM SIMVLACRO. Non uno eodemque modo ab antiquis Francicarum Germanicarumque rerum scriptoribus nomen hujus simulacri, seu Idoli enunciat. Annales Francici. Fuldenses. Adeilmus. habent *Irminsul.* Hos sequuntur *Ditmarus Mersburgensis. Aimonius. Schaffnaburgensis. Hermannus Contractus. Vrspergēsis. Modice variant Adam. Brem. qui Irmindsul. Albert. Stad. qui Erminsul. auctor vitæ Carol. M. qui Ermensul* scribunt. alij aspirationem adjungunt, in quibus *Regino, Hermanfaul. Rolevinc. Hermeseul. Chron. Belg. mag. Hermensul* appellant. *Chronicon Saxonicum Armensul.* Quia ex duabus dictionibus compositum, de utraque controvertitur, an posterior cippum, seu columnã, an verò aulam significet; præcipue

pue verò de posteriore dissentiunt. Nonnulli, ut Cranzius in Saxonia, *Irmensul* interpretantur statuam publicam. Conijci permittitur dictam *Idermansel* quasi commune profugium & asyllum omnium. Favet huic etymo Adam. Brem. qui patria lingua idem esse vult, quod Latinis *universalis colūna* quasi *universa* statuens. Gobelin. statuam *Mercurij* fuisse opinatur. Aventin. *Hermioni* sacram fuisse contendit. Plurimi memorix *Harminij* dicatam existimant. Gorop. Becan. *hieroglyphicam* esse affirmat. Verum magis credibile Saxones gentem bellicosam *Martem* in eo coluisse: nam ut Widekind. lib. i. *Secundum errorem paternum sacra sua propria veneratione venerati sunt, nomine Martem effigie columnarum innitentes.* Chron. Saxon. vetus. *Hæc erat forma Idoli Martis Marsburgi, quod Carolus M. destruxit in Westphalia.* Marti præterea similior quam Mercurio imago à Cranzio descripta. *Erat armati toto corpore effigies, cujus in dextra signum militare (nostri vexillum vocant) præferens rosam: cujus breve momentum & facilis ortus & interitus, ita eventus præliorum. In sinistra libram expandit, dubiam pugnantium sortem facile huc illuc inclinantem; pectus inermis præferbat, interritum bellatorum animum insinuans. In clypeo Leo, qui bestiis imperitat, invictum ad fortia facta animum monstrat: floribus consito campo, in quo stabat, quod nihil jucundius solet videri fortibus, quam in acie virtutem ostendere.*

6. NOBILE FANVM. Adamus Brem. Ursperg. Rhenanus. Huldricus Mutius. tradere videntur sub dio in aperto campo stetisse; at fani seu templi meminit vita Caroli M. apud Pithœum, *pervenitque usque ad Ermensul, & ipsum fanum destruxit, & aurum & argentum, quod ibi reperit, abstulit.* Regino totidem verbis ex vita Caroli M. Henricus

de Hervordia ad annum Constantini Imp. 31. apud Meibonium in Irmenfula Saxonica cap. 7.

7. VASTATVM CAROLI VICTRICIBVS ARMIS. Annal. Franc. apud Pithœum. *Carolus Saxoniam ingressus, Eresburgum cepit, & Idolum Saxonum, quod vocabatur Irminful, destruxit. Vrsperg. Regin. Quo tempore Irminfulam, ejusque fanum Eresburgi Carolus destruxit, res mira contigit, ab Astron. auctore Annal. Franc. Vrsp. Reginone magno consensu prodita. Fuit siccitas magna, ita ut aqua deficeret in supra dicto loco, ubi Ermenful stabat. Et dum vellet ibi tres dies stare gloriosus Rex ad destruendum fanum ipsum, & valde homines & jumenta sitirent, subita Christi gratia, media die cuncto exercitu quiescente, apparuit eis torrens ebulliens salubres aquas, & cunctus exercitus & jumenta eorum sufficienter recreati sunt, & tam diu ebullit aqua viva, donec fanum destructum est. Sed quæ ad Dimolam amnem esse potuit aquæ penuria? an victorem Francum Saxones hostes aquatione prohibuere? certe exercitui sitienti vix magis defuit, quam ingenio sedem Eresburgi ad Dimolam, nedum ad Luppiam aut Visurgim propugnanti aqua hic hæret. Non satis autem pietati Caroli fuit impium Irminfulæ fanum evertere: nam in eodem loco Christianum mox templum condidit, de quo auctor vitæ Caroli M. MS. lib. I. cap. 14. Apud Eresburgum civitatem Saxonie, quam propter inhabitantium perfidiam, & indomabilem contumaciam deleverat, sed tamen post casum in majori splendore zelo pietatis re-struxerat; Post everisionem Idoli, HERMENSVL, id est, STATVA HERMETIS ab incolis vocati, basilicâ imperialis munificentie & celsitudinis construxit: ut quem locum cultura demonum sordidaverat, Christiane religionis veneratio emundaret. Hanc basilicam*

basilicam ipsum Leonis III. Pontif. & Ludovici Pij Imp. diploma, quo Corbejensi Monasterio donatur, *Capellam* vocat. Finis diplomatis est apud Gerhardum Cleinsorgium in hist. Ecclesiast. Westph. MS. ad An. 826. *Et ut hæc auctoritas nostræ largitionis per futura tempora in violabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, & à fidelibus nostris tam presentibus quàm futuris, seu etiam successoribus nostris fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ verius certiusque credatur, eam manibus proprijs subter signavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus.*

Signum Hludovici serenissimi Imperatoris

Signum Hlotharij gloriosissimi Augusti

Durandus Diaconus ad vicem Fridagisi recognovi.

Data XII. Kal. Julij. Anno Christo propitio XIII. Imperij

Domini Hludovici piissimi Augusti. Indictione IIII.

Actum in Gilenheim palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

8. SACRAVIT VERÒ RESTITVITQVE DEO.

Exstat apud Baronium tom. 9. An. 799. ex Registro Innoc. IV. desumptum diploma seu privilegium Leonis III. de consecratione templi *Eresburgi* exstructi, dignum quod hic integrum ponatur. *Leo Servus Servorum Dei, Karolo M. Francorum Regi. Pia tuæ petitioni per omnia congaudentes, quod jubes annuere non tardamus. Igitur hunc montem Eresburg quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtulisti, & per nos B. Petro consecrasti, liberum ab omni humana potestate esse, & fratrum inibi ad Christi servitium adunatorum ditiori tantummodo parere censemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur: neve regni vestri in vasoribus aliqua rebellandi fiducia præparetur, sub anathemate S. Petri interdiciamus, ne quis unquam bellica in ipso monte præsidia collocare, aut decimas circa montem per duas Saxonicas*

Raftas, quas illuc delegasti, audeat diripere. Hoc obser-
vantibus sit pax à Deo patre: infrigentibus excommunicatio, & à
beatorum collegio sit separatio in æternum. Datum Eresburgi
per manum Ioannis Bibliothecarij & Cancellarij ecclesie Romana,
8. Kalend. Ianuarij, Anno Domini ☉ ☉ ☉ Leonis tertij 4. In-
diotione 8. die dedicationis capella in Eresburg. Idem ab Hen-
rico de Hervordia ad annum Caroli M. 4. Christi. 808.
totidem penè verbis refertur, apud Meibom. in Irmens.
Saxon. cap. XI. qui in eo tamen fallitur, quod hanc dedi-
cationem in alterum Leonis cum Carolo in Germania con-
gressum reijciat. Item perlatum est, inquit, ad Imperatorem,
sanguinem Domini in Mantua civitate fuisse repertum: misit-
que ad Papam, ut hujus rei veritatem perquireret. Qui nactus
occasionem exeundi, primo in Lombardiam, quasi pro dicta inqui-
sitione progressus est, indeque subito arrepto itinere ad Imperato-
rem venit ad Karisiam, villam juxta Remis, & Natalem Domi-
ni secum celebravit. Deinde Aquisgranum Papam Imperator per-
duxit, & post in Saxoniam antiquam, ibi Capellam in Bergker-
ken prope Mindam consecravit. Campanula quedam, quam re-
liquit, etiam nunc videtur ibidem. Capellam etiam S. Petri in
Eresberg, que nunc Mersberg dicitur, consecravit. Ita Hen-
ricus de Hervordia. Contra Astronomus & vita Caroli M.
per Engolismensum scripta, Adelmus & Regino uno ore
testantur, Leonem Pontif. Aquisgrano, ubi octo dies mansit,
per Bojaniam ire volentem, ductum esse usque Ravennam,
magnis ab imperatore muneribus donatum. nulla Saxo-
niæ, hoc tempore, sive à Leone Pont. sive à Carolo in-
tratæ facta mentione. His consentiunt Poëta Anonym.
Hermannus Contractus. Lambertus Schaffnaburgensis. Si-
gebertus

gebertus Gemblacensis. Marianus Scotus. Urspergensis Abbas. cæterique chronologi & scriptores, qui nihil de Leonis vel Caroli accessu in Saxoniam. Nihil item Sigonius, qui hunc congressum satis exacte describit in hist. regni Italiae. Quare quicquid per Leonem Pontif. gestum est, referendum ad annum 799. & primum in Saxoniam ingressum, quo etiam Paderbornæ Ecclesiam, & altare S. Stephani, rogatu Caroli M. consecravit. Vita S. Liborij apud Bollandum cap. 2. pag. 88. §. 5. & 6. vita S. Meinverci apud Broverum pag. 13. n. 1. Gob. Pers. cosmod. ætat. 6. cap. 38.

9. MANSIT ET HOC NOSTRÆ GENTI.

Ab anno 826. quo *Capella Eresburgensis* à Ludovico patre, & Lothario ejus filio *Corbejensibus* fuit donata. Postea *Eresburgi*, seu *Montis Martis* mediam partem Hermannus Abbas & cœnobitæ Corbejenses Henrico Archiepiscopo Colonienfi An. 1230. mense Augusto sulati cessere: alteram verò partem Franciscus Abbas & conventus *Corbejensis* Hermanno Archiepiscopo Colonienfi & Administratori Paderbornensi Marspergi An. 1507. postridie S. Ægidij, reservato sibi ad Kalendas Græcas reluendi jure, vendiderunt.

10. DVM BARBARVS HOSTIS. Quidquid *Eresburgi* Succus hostis paulo ante reliquum fecerat, immissus ad excidium augusti operis Hassicus miles devastavit. Quod insigne facinus ad posteritatis memoriam publicis tabulis Eresburgensis civitatis consignatum his verbis legi meretur. *Anno 1646. die XXIV. Sept. facta est duarum Hassicarū legionum (quarum altera equestris, altera pedestris erat) subita in Montem Martis irruptio; ductor prædatorij agminis Vfflenus*

lenus cum duobus fratribus. Clades illata haud modica fuit: nam templum primum subjecto pulvere nitrato disiectum, porta civitatis incensa, caetera pari ruina vastata. Quicquid cives & accolae post nuperam Suevicam expugnationem urbis huc convenerant, spolio abreptum. Postridie tres praestantes campana una cum turri corruerunt.

BRVNISBERGA PROPE HVXARIAM.

I. **B**RVNISBERGA. Manet etiamnum nomen huius loci & insignis fama, cui fidem faciunt scriptores antiqui, atque hos inter Poëta anonym. l. i. A. 775. Annal. incerti Auth. & vita Caroli M. apud Pithæum. Astronom. apud Reuberum, & Regino.

2. PROPE HVXARIAM. Quam Ludovicus Pius VI. Kal. Augusti indict. prima, Imperij sui X. qui fuit annus aëre Christianæ 823. Monasterio Corbejensi donavit. vid. diploma apud Gerhardum Cleinsorgium in hist. ecclesiastica Westph. MS. & Stangefolium in Annal. circul. Westphal. l. 2. pag. 120. Quo verò tempore cepit floruitque *Brunisberga*, *Huxaria* sive, ut tum nominata fuit, *Huxeri* villa tantum erat, postmodum verò hæc oppidum insigne evasit. Illa interim seu bello seu vetustate corruit, nec nisi mœnium vestigia, vallorumque & fossarum ostendit.

3. ARX. Montem Poëta Anonym. locum Astronom. & vita Caroli M. *arce[m] omnium fortissimam*. Cranzius. Wiedekindus Abbas Corb. in literis An. 1198. *castrum* appellant.

4. BRVNO-